

Handreiking aangifte bij financiële uitbuiting van ouderen

1. Stel vast waarom aangever aangifte wil doen. Houd rekening met familiekwesties! Er kan van alles sprake zijn, denk aan onenigheid over gegeven gelden of goederen, het niet erkennen van zeggenschap over het slachtoffer, onvrede over het gebruik van goederen, et cetera. Vraag door om hier achter te komen! Dit eerst helder hebben voor dat een aangifte wordt opgenomen, wat speelt er werkelijk!
2. Stel vast in welke hoedanigheid aangever aangifte wil doen:
 - a. Slachtoffer zelf;
 - b. Familielid;
 - c. Bewindvoerder;
 - d. Overige relatie.

NB.

1. Als het niet het slachtoffer zelf is moet aangever schriftelijk door het slachtoffer gemachtigd zijn aangifte te mogen doen (art. 163, lid 1 Sv).

2. Relatieve klachtdelicten: Het gaat hier om misdrijven die in principe ambtshalve vervolgbaar zijn. Als er echter een bepaalde familierelatie tussen het slachtoffer en de verdachte bestaat, is vervolging uitgesloten of een verzoek tot strafvervolging (een klacht dus) vereist. Als familierelatie noemt de wetgever in art. 316 Sr:

lid 1: de niet van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot van hem tegen wie het misdrijf is gepleegd;

lid 2: - de van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot;

- een bloed- of aanverwant in de rechte lijn;

- een bloed- of aanverwant in de zijlijn t/m de 2e graad.

Zie voor meer informatie over relatieve klachtdelicten de bijlage.

3. Ingeval van financiële malversaties met bankrekeningen zorg dat aangever voldoende informatie verschaft.

Indien er gebruik is gemaakt van geldtransacties is informatie nodig over:

- Welke bankrekening is van het slachtoffer gebruikt?
- Op wie is de bankrekening ten name gesteld, alleen van het slachtoffer of een en/of rekening?
- Zijn er gemachtigden voor de bankrekening?
- Naar welke bankrekening is geld overgeboekt (tegenrekening)?
- Door wie is dit overgeboekt?
- Het aantal transacties met data?
- Met welke titels (waarvoor) is geld overgeboekt?
- Welke bedragen zijn overgeboekt?
- Openingsdocumenten van de bankrekening
- Vraag om de betreffende bankafschriften
- Wie beschikt over de gegevens van de internetaccount

Ingeval er geld is opgenomen bij een geldautomaat of betaald werd bij een betaalautomaat in de winkelomgeving, is de navolgende informatie nodig:

- Transactie informatie, waar, wanneer en hoeveel geld is er per transactie opgenomen of betaald;
 - Wie heeft de beschikking (gehad) over een bankpas van de betreffende rekening;
 - Wie mag gebruik maken van een bankpas en pincode van het slachtoffer?
 - Heeft het slachtoffer pincode afgegeven? En zo ja aan wie?
 - Was de chipknip geladen en zo ja voor hoeveel?
 - Wie was op de hoogte van de pincode en waar wordt deze bewaard
 - Is er geld onder druk opgenomen en zo ja voor wie
 - Denk in deze zaken aan het opvragen van camerabeelden van de geldautomaten of camera's in de winkelomgeving
4. Ingeval er een onrechtmatig een krediet (lening) is verstrekt is de volgende informatie van belang.
- Openingsformulieren;
 - (Vervalste) machtiging (er kan een algemene machtiging zijn, die ten onrechte is gebruikt);
 - Aanvang van het krediet;
 - Kredietsom;
 - Gedane overschrijvingen, data, sommen en tegenrekening;
 - Wie zijn gemachtigd voor het slachtoffer voor bankzaken?
5. Mogelijk gepleegde strafbare feiten:
- Art. 225 Sr. Valsheid in geschrift;
 - Art. 317 Sr. Afpersing;
 - Art. 321 Sr. Verduistering;
 - Art. 326 Sr. Oplichting;
 - Art. 310 Sr. Diefstal;
 - Art. 311, 5^e lid Sr. Diefstal dmv vals sleutel en valse hoedanigheid (misbruik bankpas);
6. Tactische onderzoektips:
- Vraag de aangever zoveel mogelijk bescheiden beschikbaar te stellen, waaronder bankbescheiden en beschikbare documenten (bespaard kosten en tijd).
 - Na aangifte via de OvJ met behulp van een formulier 126nd Sv bij de betreffende bank gegevens vorderen inzake de verdachte feiten. Laat over een langere periode de gegevens vorderen om een beeld te krijgen van het bankverkeer;
 - Laat ook via de OvJ de (bank)gegevens van de verdachte (tegenrekening) of betwiste financiële handelingen over een langere periode vorderen;
 - Maak een overzicht van de financiële transacties en vraag onbekende rekeningnummers op middels een art.126-ns Sv
 - Adviseer aangever/slachtoffer om bij de bank de aangifte te melden met het verzoek om verstrekte machtigingen in te trekken en bankpassen te blokkeren;

- Ingeval van internetbankieren: neem de betreffende computer of laptop voor onderzoek in beslag;
 - Laat het slachtoffer bij zijn bank de zogenaamde tancodes blokkeren (alleen voor ING / voormalig POSTBANK), voor andere banken een nieuwe e-reader laten verstrekken;
 - Bespreek met de Ovj de mogelijkheid van conservatoir beslag (vanaf 01-01-2014 t.b.v. slachtoffer mogelijk);
 - Bespreek met het slachtoffer en met de OvJ de mogelijkheid van voeging voor een schademaatregel art. 36f Sr op zitting;
 - Indien een verdachte van verkregen geld andere goederen heeft gekocht, denk dan aan de strafbaarheid ter zake van Witwassen, art. 420bis Sr (afweging deze verbeurd te laten verklaren of te gelde laten maken t.b.v. schademaatregel en dan geen witwaszaak.
 - Breng het schadebedrag in beeld (kan middels een maatregel t.b.v. slachtoffer – 36f Sr worden ontnomen).
7. Bij complexe zaken: vraag advies aan de medewerkers van bij de afdeling financiële recherche van je district. Zij kunnen je niet alleen adviseren maar ook behulpzaam zijn bij het leggen van conservatoir beslag!

Toelichting op klachtdelicten

Ambtshalve vervolgbare strafbare feiten: feiten die ook opgespoord en vervolgd kunnen worden zonder klacht of aangifte en zelfs tegen de wil van de benadeelden/slachtoffers.

Klachtmisdriven: misdrijven die *slechts op klacht* opgespoord/vervolgd mogen worden. Een aangifte alleen is dan niet voldoende, het slachtoffer (of diens wettelijke vertegenwoordiger, zie hierna) dient een klacht in te dienen en daarbij uitdrukkelijk te vragen om vervolging.

Absolute klachtmisdriven: misdrijven die, vanwege de aard van het delict, alleen maar vervolgd mogen worden als er een klacht door de benadeelde (of vertegenwoordiger) is ingediend. 'De essentie van het klachtvereiste is dat het de benadeelde bescherming biedt tegen de overheid die tot vervolging wil overgaan. De wens dat er vervolging plaatsvindt, kan bij de benadeelde ontbreken, omdat deze de last van een strafrechtelijke procedure zwaarder vindt wegen dan het nadeel dat hij ondervindt door het handelen van een verdachte. Hij wordt dan gevrijwaard van deze last als hij afziet van het doen van een klacht'.

Relatieve klachtmisdriven: misdrijven die in principe ambtshalve vervolgbaar zijn. Als er echter een bepaalde familierelatie tussen het slachtoffer en de verdachte bestaat, is vervolging uitgesloten of een verzoek tot strafvervolging (een klacht dus) vereist. Als familierelatie noemt de wetgever in art. 316 Sr: lid 1: de niet van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot van hem tegen wie het misdrijf is gepleegd;

lid 2: - de van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot;

- een bloed- of aanverwant in de rechte lijn;

- een bloed- of aanverwant in de zijlijn t/m de 2e graad.

Bij een familierelatie als genoemd in lid 1 is strafvervolging van de verdachte *uitgesloten*. Bij een familierelatie als vermeld onder 2 is vervolging van de verdachte alleen mogelijk met een tegen hem gericht klacht van het familielid tegen wie het misdrijf is gepleegd. Bij het ontbreken van een klacht bij een relatief klachtmisdrijf (bijv. omdat het slachtoffer geen klacht wil doen vanwege de familierelatie) mogen uiteraard wel de medeverdachten opgespoord en vervolgd worden die niet in de hier beschreven familierelatie staan.

Bloed/aanverwantschap

- Bloedverwantschap wil zeggen: van elkaar afstammend (rechte lijn) of een gemeenschappelijke stamvader hebbend (bloedverwantschap in de zijlinie). Voor de graad van bloedverwantschap is bepalend het aantal geboorten.

- Aanverwantschap betreft de relatie tussen een echtgenoot/partner en de bloedverwanten van de andere echtgenoot/partner en werkt verder op dezelfde manier en in dezelfde graad als bij bloedverwantschap, terwijl het aanverwantschap start door huwelijk of geregistreerd partnerschap.

Overzicht bloed/aanverwantschap⁵

1. Rechte lijn, *bloed*verwant: als de verdachte ten opzichte van de benadeelde is:

a. diens ouder, grootouder, overgrootouder, enz. (rechte lijn naar boven);

b. diens kind, kleinkind, achterkleinkind, enz. (rechte lijn naar beneden).

2. Rechte lijn, *aan*verwant: als de verdachte ten opzichte van de benadeelde is:

a. een ouder, grootouder, overgrootouder, enz. van de echtgenoot/geregistreerd partner van de benadeelde (rechte lijn naar boven);

b. een kind, kleinkind, achterkleinkind, enz. van de echtgenoot/geregistreerd partner van de benadeelde (rechte lijn naar beneden).

3. Zijlijn, *bloed*verwant, 2e graad: als de verdachte ten opzichte van de benadeelde is een broer/zuster van de benadeelde (3e graad: verwantschap tussen ooms/tantes en neven/nichten).

4. Zijlijn, *aan*verwant, 2e graad: als de verdachte ten opzichte van de benadeelde is een broer/zuster van de echtgenoot/geregistreerd partner van de benadeelde (zie voor 3e graad punt 3).

Van belang is ook nog art. 90octies Sr: waar van huwelijk of echtgenoot wordt gesproken wordt (met uitzondering van art. 449 Sr) daaronder mede begrepen geregistreerd partnerschap dan wel geregistreerde partner.

Aanwijzing relatieve klachtmisdriven. De wetgever heeft in Sr de relatieve klachtdelicten (en dus ook een vervolgingsuitsluitingsgrond) aangewezen door art. 316 Sr van overeenkomstige toepassing

te verklaren voor een groot aantal misdrijven. Relatieve klachtmisdrijven zijn aldus:

- art. 310 t/m 315 Sr (titel diefstal en stroperij) (art. 316 Sr);
- art. 317 en 318 Sr (titel afpersing en afdreiging) (art. 319 Sr);
- art. 321 t/m 323a Sr (titel verduistering) (art. 324 Sr);
- art. 326 t/m 337 Sr (titel bedrog) (art. 338 Sr);
- art. 348 Sr (benadeling schuldeisers of rechthebbenden) en
- art. 350 t/m 352 Sr (titel vernieling) (art. 353 Sr).

Als er door het bestaan van een in art. 316 Sr genoemde relatie tussen de aangever en de verdachte sprake is van een relatief klachtdelict *dan moet in de klacht worden opgenomen dat de klager de vervolging verlangt van die bepaalde verdachte*. Niet volstaan kan worden met het noemen van het misdrijf.

Het gaat er immers om dat vaststaat dat het slachtoffer ondanks het bestaan van de relatie met de dader, vervolging van de dader wenst. De wetgever laat het aldus aan de benadeelde(n) over of er opsporing/vervolging moet plaatsvinden. Het verbod tot opsporingshandelingen geldt bij de relatieve klachtdelicten pas wanneer de in art. 316 lid 2 Sr bedoelde relatie aan het licht is gekomen. Als van meet af aan niet duidelijk is of er sprake is van een klachtdelict kan de opsporing uiteraard ook beginnen op basis van een eventueel ander delict waarvoor geen klacht vereist is.

Afdreiging (art. 318 Sr) is overigens zowel een absoluut als een relatief klachtdelict (zie art. 318 lid 2 en 319 Sr)! Als uit het naar aanleiding van een klacht ingestelde politieonderzoek ter zake van art. 318 Sr blijkt dat de verdachte een in art. 316 lid 2 Sr genoemde persoon is, dient de klager nogmaals een klacht te doen waarin hij aangeeft dat hij, ondanks de in art. 316 Sr genoemde relatie, toch vervolging wenst.

Klachtvereiste ook bij poging, voorbereiding, enz. Als voor de vervolging van een misdrijf een klacht vereist is, dan geldt deze eis ook voor poging, medeplichtigheid, uitlokking, doen plegen, voorbereiding en de poging om een ander te bewegen een misdrijf te begaan.⁷

Klachtgerechtigde/vertegenwoordiger

- Klachtgerechtigde is degene tegen wie het misdrijf is begaan (art. 64 Sr).
- Zie echter voor het indienen van een klacht door een *vertegenwoordiger* (ouders, kinderen, voogd, curator, enz.) in plaats van door degene tegen wie het misdrijf is begaan art.65 Sr. Als er meer wettelijke vertegenwoordigers zijn (bijv. de ouders van een kind dat nog geen 16 jaar is) dan dient de klacht door die vertegenwoordigers gezamenlijk gedaan te worden of met toestemming van de andere vertegenwoordiger(s) plaats te vinden.⁸ Om problemen te voorkomen dient hiervan in het pv melding gemaakt te worden (ook van het aantal en de hoedanigheid van de vertegenwoordigers).
- Zie ook art.65 Sr als de klacht tegen de wettige vertegenwoordiger van het slachtoffer moet geschieden.

- LET OP: beslissend voor de bevoegdheid tot het indienen van een klacht is de leeftijd en/of gesteldheid

van het slachtoffer *ten tijde van het indienen van de klacht* en dus *niet* ten tijde van het misdrijf!⁹

- *Met nadruk* dient nog gewezen te worden op art. 165a Sv: *indien de klacht krachtens art. 65, eerste lid, Sr door de wettige vertegenwoordiger van een minderjarige die twaalf jaren of ouder is of van een onder curatele gestelde is geschied, gaat het OM niet tot vervolging over dan na de vertegenwoordigde persoon, zo deze in Nederland verblijft, in de gelegenheid te hebben gesteld zijn mening omtrent de wenselijkheid van vervolging kenbaar te maken, althans na deze daartoe behoorlijk te hebben opgeroepen, tenzij dit in verband met de lichamelijke of geestelijke toestand van de minderjarige of de onder curatele gestelde niet mogelijk of niet wenselijk is.*

Het niet naleven van art.165a Sv kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het OM. Bij verzuim van e.e.a. zou het slachtoffer ook nog conform art.165a Sv gehoord kunnen worden nadat het onderzoek ter terechtzitting is aangevangen en zelfs nog in hoger beroep.¹⁰ Ook een aanvullend pv kan voldoende zijn. Art.165a Sv dient om de OvJ in staat te stellen bij de vervolgingsbeslissing de mening van het slachtoffer te betrekken. Dat kan ook wanneer een ander het verhoor van die minderja-

Klachttermijn. De klacht kan slechts worden ingediend gedurende drie maanden na de dag waarop de tot klacht gerechtigde kennis heeft genomen van het gepleegde feit. Als degene tegen wie het feit

is begaan, nadat de termijn een aanvang heeft genomen, is overleden, dan wel het recht tot het indienen van de klacht heeft verloren, verkregen of herkrege, loopt deze termijn zonder verlenging door (art. 66 Sr). Ingevolge art. 316 lid 3 Sr neemt de klachttermijn bij *relatieve klachtdelicten* pas een aanvang een dag nadat de identiteit van de verdachte aan de tot klacht gerechtigde bekend werd.

Ontvangen van een klacht door (hulp)OvJ. Tot het ontvangen van een klacht is iedere (*hulp*)OvJ bevoegd en verplicht (art.165 Sv). De klacht kan *mondeling of schriftelijk* geschieden en ingediend worden hetzij door de tot klacht gerechtigde in persoon, hetzij door een ander die voorzien is van een bijzondere *schriftelijke volmacht* van de klager (art.164 Sv).

Intrekken klacht: is gedurende acht dagen na de dag van indiening mogelijk door degene die de klacht indiende (art. 67 Sr). Dat moet dan op dezelfde wijze plaatsvinden als het indienen maar niet noodzakelijkerwijs bij dezelfde (*hulp*)OvJ (art.166 Sv). De intrekking dient onverwijld aan de OvJ ter kennis gebracht te worden (art.166 lid 2 Sv). Met het opsporingsonderzoek behoeft niet gewacht te worden tot voornoemde intrekkingstermijn verstreken is. Dat wachten met opsporing kan onder omstandigheden wel verstandig zijn als dit de opsporing niet schaadt en de klacht kennelijk in een opwelling is gedaan waarop de klager mogelijk weer terug komt. De intrekking van een klacht is in beginsel definitief, behalve als de nieuwe klacht aanvullende gegevens verschaft én de intrekking van de eerste klacht nog niet aan de verdachte was meegedeeld én de nieuwe klacht binnen het verstrijken van de klachttermijn is ingediend.

Valse aangifte of klacht: zie art. 188 en 268 Sr.